

z dnia 14 lipca 1983 r.

o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów.

Art. 1. 1. Minister Spraw Wewnętrznych jest naczelnym organem administracji państwowej w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego, a także ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie i zdrowie ludzkie oraz dorobek materialny i kulturalny społeczeństwa.

2. Minister Spraw Wewnętrznych, w ramach swoich kompetencji, strzeże praworządności ludowej oraz współdziała z innymi organami państwowymi w zakresie ochrony praw i wolności obywatelskich.

Art. 2. 1. Do zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych należą sprawy:

- 1) ochrony bezpieczeństwa państwa, w tym zwalczanie szpiegostwa, terroryzmu, dywersji i sabotażu oraz innych czynów godzących w konstytucyjne zasady ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jak również koordynowanie działań w zakresie ochrony tajemnicy państwowej i służbowej oraz kontrola ruchu międzynarodowego,
- 2) ochrony życia, zdrowia i mienia obywateli oraz mienia społecznego przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
- 3) ochrony porządku publicznego, w tym ochrony ładu i spokoju w miejscach publicznych oraz środkach komunikacji publicznej, a także bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- 4) zwalczania innych przestępstw i wykroczeń, a także inicjowania i organizowania działań mających na celu zapobieganie przyczynom i warunkom sprzyjającym popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz współdziałania w tym zakresie z zainteresowanymi organami państwowymi, organizacjami spółdzielczymi i społecznymi,
- 5) ochrony granic państwowych, w tym organizowanie kontroli ruchu granicznego, zabezpieczanie nienaruszalności znaków i urzędów granicznych,
- 6) społeczno-administracyjne, określone w przepisach prawa o stowarzyszeniach, przepisach o zgromadzeniach, o zbiórkach publicznych, o odznakach i mundurach, o ewidencji ludności i dowodach osobistych, obywatelstwie polskim, o cudzoziemcach, o aktach

stanu cywilnego, o broni, amunicji i materiałach wybuchowych, a także w innych przepisach,

7) organizacyjno-mobilizacyjne i obronne resortu spraw wewnętrznych oraz wykonywanie innych zadań z zakresu obronności, wynikających z przepisów o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

2. Do zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych należy ponadto:

- 1) zwierzchni nadzór nad ochroną przeciwpożarową oraz współdziałanie w usuwaniu skutków klęsk żywiołowych i innych niebezpiecznych zdarzeń,
- 2) nadzór nad kolegiami do spraw wykroczeń oraz udzielanie wytycznych co do polityki orzecznictwa w sprawach o wykroczenia,
- 3) nadzór nad Ochotniczą Rezerwą Milicji Obywatelskiej oraz Strażą Przemysłową i innymi uzbrojonymi specjalistycznymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach.

3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowy zakres działania Ministra Spraw Wewnętrznych.

4. Rada Ministrów nadaje statut organizacyjny Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Art. 3. Minister Spraw Wewnętrznych określa kierunki działania podległych organów i jednostek organizacyjnych, a także ustala kierunki realizacji zadań społeczno-administracyjnych wykonywanych przez terenowe organy administracji państwowej i udziela im pomocy.

Art. 4. Minister Spraw Wewnętrznych organizuje i doskonali metody i formy działań rozpoznawczych, zapobiegawczych i wykrywczych w celu zwalczania przestępstw oraz wykroczeń, jak również innych czynów i zjawisk zagrażających bezpieczeństwu państwa i porządkowi publicznemu.

Art. 5. 1. Minister Spraw Wewnętrznych wykonuje swoje zadania poprzez Służbę Bezpieczeństwa, Milicję Obywatelską, podległe jednostki wojskowe i straż pożarną.

2. Ochrona bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego należy do podstawowych zadań Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej.

3. Zadania i organizację podległych jednostek wojskowych i straży pożarnych regulują odrębne przepisy.

4. Terenowymi organami Ministra Spraw Wewnętrznych, w zakresie określonym w ust. 2, są:

- 1) szefowie wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych,
- 2) szefowie rejonowych, miejskich i dzielnicowych urzędów spraw wewnętrznych oraz komendanci komisarariatów i posterunków Milicji Obywatelskiej.

5. Szefowie urzędów i komendanci Milicji Obywatelskiej, o których mowa w ust. 4, wykonują swoje zadania przy pomocy podległych im urzędów, komisarariatów i posterunków.

6. Minister Spraw Wewnętrznych określa zakres działania i organizację organów, o których mowa w ust. 4, a w odniesieniu do szefów rejonowych urzędów spraw wewnętrznych — także terytorialny zasięg działania oraz podległe im jednostki.

Art. 6. 1. Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz innych działań godzących w bezpieczeństwo państwa lub porządek publiczny wykonują czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-prawne.

2. Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej wykonują również czynności na polecenie sądów i organów prokuratury w zakresie określonym w odrębnych przepisach.

3. Uprawnienia procesowe funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej wynikające z przepisów Kodeksu postępowania karnego i przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia przysługują również funkcjonariuszom Służby Bezpieczeństwa.

Art. 7. 1. Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej wykonując czynności, o których mowa w art. 6, mają w szczególności prawo:

- 1) legitymowania lub w inny sposób ustalania tożsamości osoby,
- 2) zatrzymywania osób — w trybie i wypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego,
- 3) zatrzymywania osób naruszających lub zagrożających porządkowi i bezpieczeństwu publicznemu,
- 4) przeszukiwania osób i pomieszczeń — w trybie i wypadkach określonych w odrębnych przepisach,
- 5) dokonywania kontroli osobistej i przeglądania wartości bagaży, a także sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach komunikacji lotniczej, drogowej, kolejowej i wodnej w razie istnienia podejrzenia dokonania przestępstwa lub czynu godzącego w bezpieczeństwo państwa albo porządek publiczny,
- 6) żądania niezbędnej pomocy od kierowników instytucji państwowych i jednostek gospodarki społecznej, dozorców i administratorów domów oraz sołtysów, a także członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdego obywatela o udzielenie doraźnej pomocy.

2. Zasady i tryb działań, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, w drodze rozporządzenia, określa Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 8. 1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub zakłócenia porządku publicznego oraz nieporządkowania się poleceniom organów Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej, wydanym na podstawie

prawa, funkcjonariusze tych organów mogą używać następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) fizyczne i techniczne środki służące do obezwładnienia bądź konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów,
- 2) milicyjne pałki gumowe, a także chemiczne i wodne środki obezwładniające,
- 3) psy służbowe,
- 4) pociski miotane.

2. W wypadkach określonych w ust. 1 mogą być stosowane jedynie środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom.

3. Minister Spraw Wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowo wypadki oraz warunki i sposoby użycia środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w ust. 1.

Art. 9. 1. Jeżeli środki przymusu bezpośredniego wymienione w art. 8 ust. 1 są niewystarczające, funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej mają prawo użycia broni palnej:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie własne lub innej osoby,
- 2) w celu zapobieżenia lub odparcia zamachu na obiekty państwowe i ważne urządzenia użyteczności publicznej,
- 3) w celu zapobieżenia lub odparcia zamachu na mienie społeczne o znacznej wartości,
- 4) przeciwko osobie, która wezwana do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia nie zastosuje się do tego wezwania i jej zachowanie wskazuje na bezpośredni zamiar użycia wobec człowieka broni lub niebezpiecznego narzędzia,
- 5) przeciwko osobie, która usiłuje przemocą odebrać broń funkcjonariuszowi Służby Bezpieczeństwa, Milicji Obywatelskiej, żołnierzowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni,
- 6) w celu zapobieżenia lub odparcia bezpośredniego zamachu na konwój ochraniającej osoby, pieniądze lub przedmioty wartościowe,
- 7) w pościgu za sprawcą zamachu określonego w pkt 1—6,
- 8) w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie niebezpiecznego przestępstwa, a zwłaszcza podejrzaną o terroryzm, szpiegostwo, dywersję, zabójstwo, podpalenie, napad rabunkowy,
- 9) w celu udaremnienia ucieczki skazanego na karę pozbawienia wolności lub osoby tymczasowo aresztowanej,
- 10) w razie gdy konwojowany niebezpieczny przestępca podjął nie budzącą wątpliwości próbę ucieczki,
- 11) w celu udaremnienia nielegalnego przekroczenia granicy państwa, jeżeli zachodzą warunki, w których organy ochrony granic są uprawnione do użycia broni palnej stosownie do obowiązujących przepisów o ochronie granic państwowych.

2. W działaniach oddziałów i pododdziałów zwartych Milicji Obywatelskiej użycie broni palnej może nastąpić na rozkaz ich dowódcy.

3. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

4. Minister Spraw Wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowo warunki i sposób postępowania przy użyciu broni palnej, a także zasady użycia broni palnej przez jednostki wymienione w ust. 2.

Art. 10. 1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub zakłócenia porządku publicznego, zwłaszcza poprzez spowodowanie:

- 1) niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli,
- 2) bezpośredniego niebezpieczeństwa zagrożenia dla mienia społecznego, indywidualnego lub osobistego w znacznych rozmiarach,
- 3) niebezpieczeństwa zagrożenia obiektów ważnych dla bezpieczeństwa państwa, a także ważnych dla gospodarki narodowej obiektów i urządzeń,
- 4) bezpośredniego zagrożenia albo zajęcia budynków administracji państwowej, organizacji politycznych lub społecznych.

Minister Spraw Wewnętrznych w celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa lub przywrócenia porządku publicznego może zarządzić użycie uzbrojonych oddziałów lub pododdziałów zwartych Milicji Obywatelskiej.

W wypadkach, o których mowa w ust. 1, gdy użycie uzbrojonych oddziałów i pododdziałów zwartych Milicji Obywatelskiej okaże się niewystarczające, mogą być użyte do pomocy — na podstawie decyzji Komitetu Obrony Kraju — oddziały zwarte Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa zasady użycia uzbrojonych oddziałów i pododdziałów wymienionych w ust. 1 i 2.

Art. 11. 1. W wypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 1, mogą być również użyte jednostki Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz formacje i organizacje powołane do ochrony porządku publicznego lub mienia społecznego.

2. Minister Spraw Wewnętrznych może zarządzić wyposażenie członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz formacji i organizacji, o których mowa w ust. 1, w środki przymusu bezpośredniego, a w razie konieczności również w broń palną.

3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowo zasady użycia jednostek Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz formacji i organizacji, o których mowa w ust. 1, a także zasady użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez członków (pracowników) tych jednostek, formacji i organizacji.

Art. 12. 1. Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej mogą korzystać nieodpłatnie, w wypadkach nie cierpiących zwłoki, z pojazdów lub innych przedmiotów należących do jednostek gospodarki społecznej lub instytucji państwowych oraz obywateli, jeżeli jest to niezbędne do wykonania zadania służbowego w celu ratowania życia albo zdrowia ludzkiego oraz zapobieżenia szkodzie w mieniu o wielkiej wartości.

2. Minister Spraw Wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, określa zasady korzystania z pojazdów lub innych przedmiotów, o których mowa w ust. 1, oraz tryb dochodzenia roszczeń w wypadkach powstania z tego tytułu szkód w mieniu.

Art. 13. 1. Obywatele mogą dochodzić od Ministra Spraw Wewnętrznych i podległych mu organów roszczeń na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach, jeżeli w wyniku zastosowanych środków przymusu bezpośredniego, w tym również broni palnej, doznali

uszczerbku na zdrowiu lub ponieśli szkodę w mieniu albo jeżeli utracili osobę najbliższą.

2. Ministrowi Spraw Wewnętrznych i podległym mu organom przysługuje roszczenie o zwrot świadczenia w stosunku do funkcjonariuszy, z których winy zaistniał uszczerbek lub szkoda wymienione w ust. 1.

3. Zakres roszczeń, o których mowa w ust. 2, w drodze rozporządzenia, określa Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 14. 1. W celu zapobieżenia niebezpieczeństwu popełnienia przestępstwa gódczego w podstawy ustrojowe, bezpieczeństwo lub obronność Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a także zbrodni zabójstwa, Minister Spraw Wewnętrznych, w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej może zarządzić stosowanie środków technicznych w celu utrwalenia śladów i dowodów.

2. Rada Ministrów określa zasady użycia i rodzaje środków technicznych, o których mowa w ust. 1.

Art. 15. 1. Służba Bezpieczeństwa i Milicja Obywatelska mogą korzystać z pomocy obywateli przy wykonywaniu swych zadań z dziedziny bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego.

2. W razie utraty życia lub poniesienia uszczerbku na zdrowiu przez osoby, o których mowa w ust. 1, lub w razie szkody w mieniu tych osób, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 16. 1. Szefowie i komendanci, o których mowa w art. 5 ust. 4, składają na żądanie właściwych rad narodowych lub ich organów sprawozdania i informacje dotyczące oceny stanu porządku publicznego.

2. Sprawozdania i informacje, o których mowa w ust. 1, nie obejmują wiadomości stanowiących tajemnicę państwową lub służbową.

Art. 17. 1. Minister Spraw Wewnętrznych i podległe mu organy przy wykonywaniu swych zadań współdziałają z organami administracji państwowej oraz organizacjami spółdzielczymi i społecznymi.

2. Służba Bezpieczeństwa i Milicja Obywatelska współdziałają w realizacji zadań w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa z organami wojskowymi oraz innymi organami określonymi w odrębnych przepisach.

3. Służba Bezpieczeństwa i Milicja Obywatelska mogą współpracować przy realizacji swoich zadań z organami bezpieczeństwa i porządku publicznego innych państw na podstawie umów i porozumień międzynarodowych.

Art. 18. 1. Państwowe jednostki organizacyjne udzielają w zakresie swego działania pomocy Służbie Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej w wykonywaniu ich zadań.

2. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych lub podległych bądź hadzorowanych przez tego Ministra organów państwowe jednostki organizacyjne są obowiązane uwzględniać potrzeby tych organów w zakresie badań, produkcji, usług i dostaw środków technicznych niezbędnych do wykonywania przez nie zadań; w stosunku do przedsiębiorstw państwowych stosuje się w tym zakresie przepis art. 54 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 24, poz. 122, z 1982 r. Nr 45, poz. 289 i z 1983 r. Nr 36, poz. 165).

Art. 19. Minister Spraw Wewnętrznych w zakresie ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego organizuje współpracę organów administracji państwowej, państwowych jednostek organizacyjnych, a także współdziałanie podległych mu organów z organizacjami spółdzielczymi i społecznymi.

Art. 20. Przepisy ustaw o służbie funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej oraz o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i ich rodzin, jak również o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Milicji Obywatelskiej stosuje się do funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa.

Art. 21. W ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o służbie funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej (Dz. U. z 1973 r. Nr 23, poz. 136, z 1974 r. Nr 44, poz. 264 i z 1983 r. Nr 16, poz. 79) po art. 102 dodaje się art. 102a w brzmieniu:

„Art. 102a. 1. Osobom, które stosownie do przepisów o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:

- 1) odbywają służbę w formacjach uzbrojonych, podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych,
- 2) otrzymały przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do jednostek Milicji Obywatelskiej (Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej) i pełnią w nich służbę,

przysługują w zakresie wykonywanych

przez nich zadań uprawnień funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej.

2. Szczegółowe prawa i obowiązki osób, o których mowa w ust. 1, określa Minister Spraw Wewnętrznych.”

Art. 22. Tracą moc:

- 1) dekret z dnia 7 grudnia 1954 r. o naczelnych organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 54, poz. 269, z 1956 r. Nr 41, poz. 188 i Nr 54, poz. 241, oraz z 1974 r. Nr 14, poz. 85),
- 2) dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 311, z 1974 r. Nr 14, poz. 85 i z 1975 r. Nr 16, poz. 91),
- 3) ustawa z dnia 13 listopada 1956 r. o zmianie organizacji naczelných organów administracji publicznej w zakresie bezpieczeństwa publicznego (Dz. U. Nr 54, poz. 241).

Art. 23. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Szymanek*